

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

GODĪGA SPĒLE UN GANDARĪJUMS SPORTĀ

A2 - Kabineta un lauka pētījumi

1.daļa: Kabineta pētījuma kopsavilkums

*Vajadzības pēc godīgas spēles un
olimpisko ideālu izglītības*

redaktors

cre thi dev
creative thinking development

2017. gada jūlijs

ZIŅOJUMA KOPSAVILKUMS, PAMATOJOTIES UZ KABINETA PĒTĪJUMA REZULTĀTIEM

VEIKTS 2017. GADA FEBRUĀRĪ - MARTĀ

Ziņas par dokumentu

Nodevums: Vajadzības pēc godīgas spēles un olimpisko ideālu izglītības

Projekta pasākumi: A2 (Kabineta un lauka pētījumi)

Pasākuma vadītājs: CRE.THI.DEV. (GR)

Iesaistītie partneri. CRE.THI.DEV (GR), UAIC (RO), ISG (BG), JELGAVA (LT), ISES (IT)

Izplatīšanas līmenis: Publisks

Pārskatīts: profesionālapskate

Dokumenta Versija: 1 (galīgais)

Statuss: Apstiprināts

2

Atruna

Šis projekts ir finansēts ar Erasmus+ Eiropas Savienības programmas atbalstu.

Šo dokumentu, pilnībā vai daļēji, nedrīkst kopēt, pavairot vai pārveidot jebkādam nolūkam bez FAIRHAP konsistorija rakstiskas atļaujas. Papildus autortiesību apliecinājumam par dokumenta un tā sadaļu autoriem jābūt skaidri norādītam.

Visas tiesības aizsargātas.

Šis dokuments var tikt mainīts bez iepriekšēja brīdinājuma.

Copyright © FAIRHAP Consortium, 2017-2019

SATURS

ZIŅOJUMA MĒRĶI	4
1. PĀRSKATS PAR PAŠREIZĒJO STĀVOKLI SPORTĀ PARTNERVALSTĪS.....	5
1.1. Valsts struktūras sportam un sporta izglītībai	5
1.2. Izpratnes veidošana par sporta ētiku	6
2. SPORTS KĀ LĪDZEKLIS, LAI VEICINĀTU SOCIĀLO UN PERSONISKO IZAUGSMI	7
Cilvēktiesības	7
Rasisms, ksenofobija.....	8
Multikulturālisms.....	9
Dzimums un līdztiesība	9
Sociālā nevienlīdzība un sociālā atstumtība	10
Sports un cilvēki ar īpašām vajadzībām.....	10
Agresija un vardarbība.....	10
Bērnu dalība sportā un tā ietekme uz sociālo progresu un personīgo izaugsmi..	10
3. CILVĒCĪGU UN SOCIĀLU JAUTĀJUMU PĒTĪŠANA PARTNERVALSTĪS.....	12
Skolotāju apmācības īstenošana	13
Kopsavilkums par apmācības īstenošanu	14
4. LABAS PRAKSES PIEMĒRI	16

ZIŅOJUMA MĒRĶI

Ziņojums „Vajadzības pēc godīgas spēles un olimpisko ideālu Izglītības” tika veikts projekta „Godīga spēle un gandarījums sportā” ietvaros, kā Pasākuma 2 – kabineta un lauka pētījumu nodevums. Projekta galvenais mērķis ir identificēt un izstrādāt stratēģijas, lai īstās sporta vērtības nodotu sporta skolotājiem, treneriem un nodrošinātu izglītības iespējas, kas sniegtu atbilstošus instrumentus, lai gūtu panākumus

Kabineta pētījums tika vērsts uz kvalitatīvu, kā arī kvantitatīvu (atkarībā no tā, kur glabājas pārbaudīti statistikas dati) analīzi un šādu aspektu aprakstu:

- pašreizējās situācijas analīzi partnervalstīs attiecībā uz sporta sistēmu;
- pašreizējā stāvokļa analīze par sporta ētikas izpratnes veidošanu starp sporta pedagogiem;
- sporta ētikas un sociālās ietekmes analīze - sports visiem kā sociālo pārmaiņu un personīgās izaugsmes līdzeklis;
- bērnu dalības sportā un tā ietekmes uz sociālo progresu un personīgo izaugsmi analīze;
- sporta skolotāju un treneru izglītības vajadzību apraksts attiecībā uz olimpisko ideālu veicināšanu;
- jaukta informācija par labas prakses piemēriem un novatoriskām pieejām.

1. Pārskats par pašreizējo stāvokli sportā partnervalstīs,

Šī sadaļa sniedz ieskatu dažādos valstu nacionālajos kontekstos un specifisku sporta sistēmu raksturojumā visās projektā iesaistītajās valstīs: Grieķijā, Rumānijā, Bulgārijā, Latvijā un Itālijā.

1.1. Valsts struktūras sportam un sporta izglītībai

Lielākai daļai valstu ir **centralizēta sistēma sporta pārvaldībai** nacionālajā līmenī, kas attiecas uz politiku, tās veicināšanas un īstenošanas pasākumiem, iesaistot lielākoties ministriju (Rumānija, Bulgārija) vai sekretariātu (Grieķija, Latvija). Izņēmums ir Itālija, kur valstij ir galvenokārt regulējoša loma attiecībā uz politikas veidošanu, Nacionālā Olimpiskā komiteja (CONI) ir valsts institūcija sportam, kas pilda Sporta ministrijas lomu, kuru atbalsta Nacionālā sporta federācijas (NSF).

Sporta politikas veicināšana un ieviešana, vispārīgi runājot, ir decentralizēta visās valstīs, kas tika pētītas, kur lielākā daļa atbildības gulstas uz reģioniem un pašvaldībām, kas darbojas kā sporta nodrošinātāji (Grieķija, Itālija, Rumānija) vai kā sporta regulatori, piemēram, tādas kā federācijas (Latvija). Ciktāl tas attiecas uz nacionālajām sporta federācijām, visās valstīs pastāv daudz federāciju, ar uzsvaru uz olimpiskajām sporta veidiem. Nacionālās federācijas ir vai nu publiskas nevalstiskas iestādes vai privātas organizācijas, kas ir publiski pieejamas, un atrodas tiešā vai netiešā par sportu atbildīgo valsts iestāžu jurisdikcijā, t.i., attiecīgi sporta ministrijas vai sekretariāta, vai Itālijas gadījumā, CONI.

Augstskolās pieejamie fiziskās izglītības studiju kursi visās partnervalstīs liecina, ka **iespējas iegūt bakalaura grādu sporta zinātnē ir vairāk nekā pietiekamas**; šī līmeņa izglītības grāds ir pamatprasība, lai kļūtu par fiziskās audzināšanas skolotāju un mācītu skolās visās valstīs. Turklāt sporta zinātnes jomā visās valstīs ir pieejamas studijas maģistrantūrā, kā arī doktorantūrā. Dažās valstīs (Latvija, Bulgārija) ir Nacionālā sporta akadēmija, kas atbild par sporta izglītību, šajās valstīs nodrošinot atšķirīgu pieeju sporta izglītībai.

Attiecībā uz treneru skolām vai profesionālo apmācību sportā, starp valstīm pastāv ļoti maz atšķirību par kvalifikācijas atzīšanas procesu. **Lielākajā daļā valstu (Grieķija, Rumānija, Latvija, Bulgārija) ir valsts sporta skolas**, kas iekļaujas valsts vai vietējā/ reģionālajā apmācību sistēmā, un dod iespēju iegūt formālu sporta kvalifikāciju, ļaujot personai (-ām), kas to saņem, strādāt par treneri (-iem), sporta klubos, sporta mācību centros u.c., vienīgais izņēmums ir Itālija, kur šāda veida kvalifikācijas regulējums nepastāv.

Ņemot vērā uzstādījumu **Sports visiem**, kā mērķis ir uzlabot cilvēku veselību un dzīves kvalitāti, tā veicināšanas pasākumi visās valstīs tiek nodoti valsts pārziņā, un tad **bieži vien tiek deleģēti vienai vai vairākām federācijām** (Itālija, Latvija un Rumānija) **vai organizācijai** (Bulgārija), **vai ministrijas sekretariātam** (Grieķija). Tādas

organizācijas kā valsts vai privātie sporta klubi atbalsta arī reklāmas aktivitātes, to organizēšanu, īstenošanu un sporta finansēšanu.

Attiecībā uz sportu skolu izglītībā vairums partneru minēja vidēji 2 stundas nedēļā fiziskai audzināšanai visās klasēs un izglītības līmeņos. Speciālā sporta izglītība, bieži tiek uzskatīta par ārpusklases aktivitāti, lai gan ar skolu atbalstu un iedrošinājumu, īpaši vidējās izglītības līmeņa vecākajās klasēs. Kamēr Rumānijā konkrēti sporta veidi tiek mācīti visos izglītības līmeņos. Citās valstīs specifisku sporta veidu veicināšanas pasākumi parasti tiek veidoti, organizējot starpskolu čempionātus, galvenokārt populārajos sporta veidos, piemēram, futbolā, volejbolā un basketbolā.

1.2. Izpratnes veidošana par sporta ētiku

Visās partnervalstīs **potenciālajiem fiziskās audzināšanas un sporta skolotājiem augstākās izglītības iestādēs tiek piedāvāti vairāki kursi par Olimpiskajiem ideāliem, godīgu spēli un ētiku sportā** – daži bakalaura studijās, citi maģistrantūrā vai pat doktorantūrā. Olimpiski motīvi vai ētikas tēmas tiek aplūkotas arī zemākos izglītības līmeņos, piemēram, pamatskolās un vidējās izglītības iestādēs, kas parasti nenotiek periodiski, bet, piemēram, projektu vai īstermiņa izglītības programmu ietvaros. Rumānijā šajā jomā ir pastāvīgāka pieeja, ar dažādām aktivitātēm uz olimpiskās un godīgas spēles bāzes, kas tiek piedāvātas bērniem pamatskolās un vidusskolās.

Kā papildus priekšmetu profesionālās apmācības semināru formā, sporta ētiku un olimpiskos ideālus parasti piedāvā vai nu valsts (Grieķija), kā daļu no paplašinātās standarta atbalsta programmas FA skolotājiem, ko piedāvā augstākās izglītības iestādes, kurās tālākizglītībā iespējams iegūt vispārpieņemtos zinātniskos grādus sporta zinātnē (Rumānija, Latvija), vai arī vietējās pašvaldības un iniciatīvas (Itālija) ar mērķi veicināt izpratni.

2. SPORTS KĀ LĪDZEKLIS, LAI VEICINĀTU SOCIĀLO UN PERSONISKO IZAUGSMI

Sportam ir liela nozīme mūsdienu sabiedrībā un tas ir populārs brīvā laika pavadīšanas veids bērnu vidū. Tas ir spēcīgs instruments bērniem un jauniešiem, jo piedāvā iespējas spēlēt un izpausties. Tiek uzskatīts, ka sporta treniņi ir svarīgi bērna attīstībā, jo tie veicina viņu fizisko un emocionālo veselību un veido vērtīgus sociālos sakarus.

Pirmkārt, visas fiziskās aktivitātes var pozitīvi ietekmēt bērna personību no kognitīvā viedokļa - gan tieši, gan netieši. Ir konstatēts, ka sports, pilnveidojot iemaņas, tieši ietekmē bērnu garīgo spēju briedumu un izaugsmi, piemēram, domāšanas procesus, atmiņu un motivāciju. Praktizējot stimulējošas un interesantas aktivitātes, jaunas informācijas asimilācija un jaunu zināšanu integrācija nāk dabiski, bez piespiešanās. Prasmju apguve, savukārt, noved pie tādiem psiholoģisko faktoru uzlabojumiem, kā morālie spriedumi un kustību pārlicība, kas pozitīvi ietekmē bērnu psiholoģisko labklājību un viņu briedumu kopumā.

Sporta nodarbības atbalsta arī integrāciju bērnu grupā, kas ir nozīmīga sociālā prasme, tajā pašā laikā palīdzot viņiem definēt savu personību un izprast morālās vērtības, sniedzot iespēju aktīvi pieņemt dažādas lomas, apgūstot jaunas sociālās prasmes (tolerance, cieņa pret citiem), un pielāgoties komandas mērķim (caur sadarbību, saliedētību).

Sportu regulē samērā stingri noteikumi, kas ietver sankcijas par normu neievērošanu un sodu par deviantu uzvedību. Šādā veidā bērni var mācīties uzņemties atbildību, ievērot likumus, pieņemt viens otru, meklēt vienprātību un brīvprātīgi risināt uzdevumus, (Tarschys - Eiropas Padome). Šajā kontekstā ir svarīgs arī godīgas spēles jēdziens.

Lai gan sportu nevar uzskatīt par (nepareizu) sociālu aktu "remontdarbnīcu", tas gūst labumu no instrumentācijas, kas nepieciešama cīņā pret vardarbību un par sociālo integrāciju. Sports rada mikrokosmu, pozitīvu telpu, veicinot vērtību piešķiršanu sociālo kontaktu uzturēšanai un grupu saliedētībai.

Turpmākajās sadaļās tiek prezentēts kā sports var ietekmēt kultūras pamataspektus cilvēka dzīvē.

Cilvēktiesības

Sports ir svarīgs arī cilvēktiesību kontekstā, jo tas veicina integrāciju bērniem ar dažādu kultūras vai ekonomisku fonu, kā arī bērniem ar invaliditāti, un palīdz veicināt dzimumu līdztiesību. Neskatoties uz to, ir bērni, kas, piedaloties sporta nodarbībās, saskaras ar situācijām, kas potenciāli var apdraudēt viņu cilvēktiesības.

Visbiežāk sastopamie bērnu un jauniešu cilvēktiesību pārkāpumi ir ļaunprātīga izmantošana, nevērība, vardarbība un bērnu izmantošana, pieaugušiem sportistiem

piemērota treniņu režīma uzlikšana, sodi, ēšanas traucējumu un dopinga lietošanas veicināšana, vecāku un treneru (kam vajadzētu būt bērna-sportista aizbildņiem) psiholoģiska, seksuāla un emocionāla vardarbība, pārmērīga trenēšanās un citi konkurenti (kas var tikt pakļauti tādai pašai vardarbībai). Turklāt šāda veida ļaunprātīga izmantošana, var ietekmēt bērnu visas dzīves garumā, piemēram, fiziskas traumas, veselības problēmas, depresija, zems pašvērtējums, ēšanas un miega traucējumi, posttraumatiskais stresa sindroms un pat novest līdz pašnāvībai, (David, 2005).

Īpaši apdraudēti ir bērni, kas iesaistīti elitārajā sportā, kur jau ļoti agrīna vecuma bērniem tiek organizēti intensīvi treniņi, jo nepastāv regulējumi par minimālo vecumu sportā. Tas padara bērnus īpaši neaizsargātus pret tādu vecāku un treneru ekspluatāciju, kam īpaši svarīga ir sāncensība.

Uz bērnu orientētas sporta sistēmas izveide, kuras mērķis ir veicināt konkurētspējīgu talantu attīstību sportistu vidū, garantējot viņu cilvēktiesības un cieņu, ir veids, kas ļauj bērniem holistiski attīstīties sporta sistēmā. Visi jaunie sportisti ir atšķirīgi un nevar sacensties vienā līmenī, tāpēc ir jāpievēršas to kapacitātes pilnveidošanai.

Rasisms, ksenofobija

Sports apvieno miljoniem cilvēku, neatkarīgi no viņu dzimuma, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, tautības vai reliģijas, tādējādi tam ir liels potenciāls iekļaujošas sabiedrības izveidē. Rasisms sportā ir sarežģīta problēma. Tas ietver diskrimināciju, uzņēmēnos vai spēlētāju nomelnošanu, ko īsteno citi spēlētāji un skatītāji, rasistisku uzvedību starp sāncensu skatītāju grupām, kas izvēršas par grautiņiem un vardarbību tribīnēs. Tas ietver arī sporta amatpersonu un treneru, kā arī plašsaziņas līdzekļu komentētāju rīcību. Rasistiska attieksme un rasistiska uzvedība liek pārmērīgu uzsvaru uz „kultūru” vai „krāsu”, reliģiju, valodu, etnisko un nacionālo izcelsmi.

Rasistiskai uzvedībai var būt liela ietekme bērnu dzīvē. Kad bērni redz savu elku sportā, izdarot rasistisku aktu vai diskriminējot citu rasi, viņi var uztvert šādu uzvedību kā pieņemamu. Pēc tam, kad rasistiskas uzvedības modeļi ir integrēti personas mentalitātē, no tiem kļūst grūti atbrīvoties.

Pasaulē, kur robežas starp tautām tiek pakāpeniski nojauktas un kultūras savijas kopā, ir svarīgi, lai mēs būtu pienācīgi sagatavoti dzīvot kopā harmoniski un laimīgi. Sports var būt lielisks līdzeklis, lai izveidotu uzvedības normas, kuras var pārņemt pārējā sabiedrībā, jo īpaši bērni un jaunieši.

Multikulturālisms

Mūsdienu sabiedrība ir plurālistiskāka nekā jebkad agrāk, jo tā apvieno dažādas kultūras, vērtību sistēmas un dzīvesveidus. Multikulturālisms cenšas popularizēt vērtību daudzveidību un vienlīdzīgas iespējas visiem, izprotot dažādu cilvēku rasu, etniskās, kultūras, valodas, reliģijas, dzimuma, seksuālās orientācijas, fizisko spēju un īpašu vajadzību ieguldījumu un perspektīvas.

Sports var nodrošināt kopēju pamatu, uz kura iespējams attīstīt integrāciju. Sports var palīdzēt veicināt mijiedarbību starp cilvēkiem no dažādām kultūrām, bet arī palīdzēt cilvēkiem uzturēt saikni ar savām kultūras grupām, veicinot to kultūras mantojuma izdzīvošanu.

Bērnu sporta izglītībā multikulturālismam ir svarīga loma, atbalstot vienotību un vienlīdzību attiecībā uz sportu. Mācot multikulturālismu bērniem, veidojas izpratne un cieņa pret visām kultūrām un bērna perspektīvas tiek paplašinātas, kas noved pie jaunām iespējām un cieņas pret visu humāno. Bērni caur multikulturālismu var iemācīties arī pieņemt sevi, par to, kas viņi ir, un vairāk mēģināt saprast tos, kas ir atšķirīgi no viņiem. Šādā kontekstā viņi jūtas vairāk saistīti ar savu pašreizējo dzīvesvietu, just līdzīgi un veidot attiecības ar cilvēkiem no visas pasaules, un iegūt piekļuvi globālajai sabiedrībai, kurā viņi var komunicēt ar lielu domu, viedokļu, pieredzes un pasaules uzskatu daudzumu.

Dzimums un līdztiesība

Dzimumu līdztiesība sportā ir tieši saistīta ar dzimumu hierarhiju sabiedrībā. Viens punkts, kam ir īpaši nepieciešama treneru uzmanība, ir risks radīt stereotipus starp vīriešu un sieviešu sporta aktivitātēm, kad zēni izvēlas piedalīties tā saucamajā „sieviešu” sportā (piemēram, slidošana, vingrošana). Kaut kas līdzīgs notiek ar meitenēm, kas jūt spēcīga aicinājumu pret „vīriešu sportu” (piemēram, futbolu, cīņas sportu).

Dzimumu līdztiesība ir pamata tiesības, caur kurām ikviens var brīvi attīstīt savas spējas un izteikt savas izvēles iespējas, neietekmējoties no dzimumu īpatnībām. Vienlīdzīgas novērtēšanas un veicināšanas situācijā par ieguvējām būtu uzskatāmas dažādās sieviešu un vīriešu izturēšanās, prasības un vajadzības. Šajā pašā sakarā Eiropas Komisija ir uzsākusi virkni pasākumu 2017. gadam, kas domāti, lai apkarotu visa veida vardarbību pret sievietēm un meitenēm.

Visi iepriekš minētie aspekti attiecas arī uz sporta jomu. Jaunās politikas ir vērstas uz standartizētu pieeju izglītībai caur sportu, uz integrāciju caur kustību aktivitāti, un līdztiesību, caur taisnīgu samaksu par līdzvērtīgu darbu, ko veic abu dzimumu pārstāvji.

Sociālā nevienlīdzība un sociālā atstumtība

Sociālā atstumtība sportā ir sarežģīta un daudzšķautņaina pētījumu joma. Nepilnās ģimenes, etniskās minoritātes, invalīdi, veci cilvēki, cilvēki ar invaliditāti, cilvēki, kas dzīvo nabadzībā, sievietes un jaunas meitenes saskaras gan ar līdzīgām, gan atšķirīgām problēmām un bieži vien sastopas ar sociālo atstumtību.

Sociālajai nevienlīdzībai piemīt „īpašība” būt klātesošai visās sabiedriskās dzīves sfērās un institūcijās. Tā var radīt vardarbību, izraisīt doktrinārus priekšlikumus vai ideju straumes, kas pastāv aizspriedumu formā, nosaka kolektīvo uzvedību vai beidzas ar segregāciju *de facto*. Kopīga mērķa stratēģija atceļ hierarhizācijas stāvokli grupas vai kopienas ietvaros.

Sports un cilvēki ar īpašām vajadzībām

Sportam ir pozitīva ietekme uz dalībnieku anatomiju un fizioloģiju, kā arī izglītību. Sports var spēlēt svarīgu lomu attiecībās starp sabiedrību un cilvēkiem ar invaliditāti, jo viņiem ir potenciāls uzlabot savas dzīves kvalitāti un veicinātu sociālo integrāciju un saliedētību. Paraolimpiskā sporta attīstība skaidri norāda uz valstu un sabiedrības attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti.

Agresija un vardarbība

Sports, sasniegumu motivēts, reizēm var provocēt mimētisku ierosinājumu un uzvaras sajūta var izraisīt kaislības, kas pārvērš prieku par vardarbību (Bodin, 2001). Līdz ar to ir nepieciešams noteikt novirzes no normas, kas izriet no priekšnoteikumiem, izraisot konfliktu vai vardarbīgu uzvedību. Ekstāzi no vardarbīgām izpausmēm šķir īss attālums, un vardarbīga uzvedība (raksturīga futbola, basketbola, handbola u.c. faniem) ir pretstatā sporta galvenajam mērķim – ne vardarbībai. Bērni paši ir fani un var paņemt agresīvas uzvedības modeļus un izplatīt tos sabiedrībā. Sporta arēna var būt svinību lauks vai kaujas lauks, jo tā pielāgojas atbalstītāju attieksmei.

Sākotnēji pastāvošs spriedzes stāvoklis, kam seko agresivitāte, var izraisīt vardarbības rašanos. Atmosfēra pūlī pirms sacensību sākuma, skatoties spēli, vai pēc tās beigām, ir saistīta ar sabiedrībā izveidotu aizsardzības sistēmas neesamību, kas ļauj indivīdiem izpausties vardarbīgi, nebaidoties no sekām. Pretstatā konkurencei starp sportistiem, ko sankcionē tiesneši, bez nopietnām sociālā un personīgā līmeņa sekām (jo tie ir organizētā sporta sociālo ietvaru aizsargāti) ekstrēmi atbalstītāji savas agresijas vai vardarbības jautājumus risina uz laukuma vai tiesā.

Bērnu dalība sportā un tā ietekme uz sociālo progresu un personīgo izaugsmi

EURYDICE ziņojums „Fiziskā izglītība un sports Eiropas skolās” norāda, ka fiziskā izglītība var veicināt jauniešu personīgo un sociālo attīstību. Fiziskā izglītība var

būtiski palīdzēt jauniešu personīgajā izaugsmē, palīdzot viņiem attīstīt izpratni un ticību savām fiziskajām spējām, kopā ar vispārēju miesas labklājības sajūtu un tādējādi iegūstot lielāku pašpārliecinātību un pašcieņu. Fiziskā audzināšana attīsta arī viņu gribasspēku, atbildības sajūtu, pacietību un drosmi. Tajā pat laikā, tā palīdz jauniešiem būt reāliem par viņu fiziskajām un citām spējām, to lēmumiem un rīcību, gan mācoties pieņemt sevi, gan pieņemt atšķirības citos. Veselības ieguvumi no fiziskajām aktivitātēm arī veicina sabalansētu garīgo attieksmi. Fiziskā izglītība meklē veidus, kā attīstīt pašpaļāvīgu un pārliecinošu uzvedību dažādās situācijās, un ļaut jauniešiem diskutēt un atklāt veidus, kā konstruktīvi tikt galā ar negatīvām emocijām un stresu. Bez tam, pateicoties sporta treniņiem, jaunieši var apgūt „vienkāršās prasmes”, piemēram, labu komunikāciju un konstruktīvu sadarbību ar citiem uz līdzvērtīgiem pamatiem. Daudzas ES valstis uzsver jauniešu integrēšanas sabiedrībā vērtību, audzinot un uzlabojot jauniešu solidaritāti, sociālo mijiedarbību, komandas darbu un komandas garu, godīgu spēli, noteikumu ievērošanu, un cieņu pret citiem, kas ir daļa no personības sociālās attīstības. Dažas valstis stingri norādīja uz plašāku cilvēka un vides vērtību nozīmi.

Pēdējā desmitgadē ir pieredzēts ievērojams jaunatnes programmu skaita pieaugums, kas ir balstīts uz pārliecību, ka līdzdalība sportā var veicināt personisko izaugsmi un novērst problēmas. Diemžēl vienkārši nodarbošanās ar sportu nenodrošina, ka jaunieši apgūst prasmes un attīsta attieksmi, kas sagatavotu viņus nākotnei. Ir arvien vairāk pierādījumu, ka tad, ja sports ir strukturēts pareizā veidā un jauniešiem apkārt ir pieauguši mentori, kas ir apmācīti un rūpējas par viņiem, jauniešu pozitīvai attīstībai ir lielākas izredzes.

3. CILVĒCĪGU UN SOCIĀLU JAUTĀJUMU PĒTĪŠANA PARTNERVALSTĪS

Šīs sadaļas mērķis ir izpētīt apsvērumus, kas attiecas uz cilvēkiem un sociāliem jautājumiem partnervalstīs, lai precīzāk definētu specifiskas vajadzības un sniegtu norādījumus FAIRHAP projekta principiem atbilstošu mācību materiālu izstrādei sporta skolotājiem un treneriem.

To, ka treniņiem sportā piemīt liela pedagoģiskā vērtība personības attīstībā, plaši atzīst visi iesaistītie partneri. Ir arī apzināta nepieciešamība pēc mācību programmas, kas koncentrētos uz universālu, olimpisku vērtību sniegšanu bērniem.

Cilvēktiesību aizsardzība ir nozīmīga katrā partnervalstī. Optimāla bērnu attīstība ir ļoti svarīga jebkuras sabiedrības labklājībai. Labākais veids, kā veicināt cilvēktiesību ievērošanu, ir izglītība, jo īpaši attiecībā uz jaunākām paaudzēm, lai tie labāk saprastu, kādas ir viņu tiesības, un ko viņi var darīt, ja uzskata, ka šīs tiesības tiek pārkāptas.

Saistībā ar pašreizējo situāciju Eiropā, ko veido imigrācijas viļņi, **rasisms un ksenofobija** ir kļuvuši par vienu no būtiskākajiem jautājumiem. Partnervalstu sabiedrībām ir jāņem vērā jauno multikulturālo realitāti skolās, kā arī etnisko un kultūras daudzveidību klasēs. Izglītībai un jo īpaši fiziskai audzināšanai ir svarīga loma olimpisko vērtību izplatīšanā, kas, izmantojot vingrinājumus un spēles, var sniegt unikālu neverbālās komunikācijas veidu, t.i., bez dažādu valodu un kultūru radītām valodas grūtībām, veicināt sociālo iekļaušanu un integrāciju.

Attiecībā uz multikulturālismu, visu partnervalstu pārstāvji norāda, ka migrācija ir viens no lielākajiem sabiedrības un politisko sistēmu izaicinājumiem. Līdzās personīgās veselības un fiziskās sagatavotības veicināšanai, sportam var būt galvenā loma migrantu integrācijas procesu sekmēšanā partnervalstīs.

Mēs varam dzīvot 21. gadsimtā, bet sievietes un meitenes joprojām tiek ignorētas sportā ne tikai partnervalstīs, bet visā pasaulē. Lai gan sports teorētiski veicina dzimumu līdztiesību, realitāte bieži vien ir citāda: administratīvajās iestādēs turpina dominēt vīrieši, sievietes bieži vien pelna mazāk nekā viņu vīriešu kolēģi un meitenes biežāk nekā zēni cieš no seksuālas uzmākšanās sportā.

Dzimumu līdztiesība sportā ir tieši saistīta ar dzimumu hierarhiju sabiedrībā. Viens no punktiem, kam īpaši nepieciešama treneru uzmanība, ir draudi izveidot tādus stereotipus, kā, piemēram, vīriešu sporta veidi (piemēram, futbols, cīņas sports) un sievietes sporta veidi (piemēram, slidošana, vingrošana).

Sociālā atstumtība sportā ir sarežģīta un daudzšķautņaina pētījumu joma. Nepilnās ģimenes, etniskās minoritātes, invalīdi, veci cilvēki, cilvēki ar invaliditāti, cilvēki, kas dzīvo nabadzībā, sievietes un jaunas meitenes saskaras gan ar līdzīgām, gan atšķirīgām problēmām un bieži vien sastopas ar sociālo atstumtību. Galvenie sociālās atstumtības faktori sakņojas **sociālā nevienlīdzībā**. Lai efektīvi novērstu atstumtības risku un izveidotu tiesisku aizsardzību jauniešu vidū, jārisina faktori, kas rada sociālo

nevienlīdzību. Visi partneri piekrīt, ka izglītība, tostarp izglītība caur sportu, spēlē nozīmīgu lomu sociālās nevienlīdzības un atstumtības vairošanā un/ vai pārveidošanā.

Agresijas un vardarbības parādība sportā nav jauna, ne partnervalstīs, ne pārējā pasaulē. Gan teorijā, gan praksē tiek plaši atzīts, ka būtiskākais pasākums, lai novērstu un apkarotu vardarbību un diskrimināciju, ir konkrētas un skaidras politikas attīstīšana un sistemātiska īstenošana skolu līmenī. Bērniem būtu jā māca un viņi jā motivē pārvarēt savas domstarpības, lai tuvinātos ar saviem vienaudžiem, cienīt citus, respektēt dažādību un saprast, ka vardarbība un aizskaroši komentāri nav risinājums jebkurai problēmai.

Visi partneri pieņem, ka ir ļoti svarīgi, lai bērni piedzīvotu **izklaidi, jautrību un prieku**, piedaloties dažādās sporta aktivitātēs. Sports var viņiem palīdzēt atbrīvot enerģiju, izklaidēt sevi, jautri pavadīt laiku un baudīt spēles.

Sporta aktivitātes, kas veicina ekoloģiskās apziņas un fiziskās aktivitātes līdzaspastāvēšanu, ir salīdzinoši jauna koncepcija gan sportā, gan arī vides politikā partnervalstīs. Kā dabiska cilvēcīga darbība, sports var stimulēt un iedvesmot dziļāku cieņu pret dabu. Izglītības programmu izstrādei un sistemātiskai izplatīšanai būs svarīga loma, veidojot saikni starp sportu un vides izglītību, kas ļaus bērniem un jauniešiem mācīties par un saudzēt vidi viņu apmācību laikā. Skolas process nodrošina pirmās uz darbību orientētas pieejas vides apzināšanā. Tieša pieredze ir īpaši svarīga ir mācīties vērtības, apgūstot prasmes un veidojot zināšanas. Šajā jomā sporta nodarbībām āra var būt svarīga loma.

Skolotāju apmācības īstenošana

Sporta nodarbības būtu jāveic pilnīgā harmonijā ar godīgas spēles principiem un olimpiskajām vērtībām. Sporta pedagogiem ir jāpalīdz bērniem redzēt pasauli citādāku, redzēt vienam otru citādā veidā, domāt un rīkoties citādi.

Pētījumi Eiropas Sporta profesiju novērošanā (EOSO) liecina, ka pastāv pastiprināta vajadzība pēc kvalificēta darbaspēka, kas var profesionāli piedalīties sporta sacensību organizācijā un pārvaldībā.

Mūsdienu pasaules straujās izmaiņas un pieaugošā sarežģītība met jaunus izaicinājumus skolotājiem. Pasaule nemītīgi mainās, tāpat arī bērnu vajadzības un prasības. Ir ļoti svarīgi, lai sporta treneri mācītu un nodotu sporta ētikas vērtības bērniem. Tām vajadzētu palīdzēt viņiem saprast noteikumus un to nozīmi, kā arī veicināt cieņu pret pretiniekiem. Domāšanas vērtības mācīšana bērniem un ētiska rīcība veicinās lielāku cieņu pret dzīvību un demokrātiju.

Turklāt, sporta treneri saviem audzēkņiem rada arī ietekmīgus modeļus, ko atdarināt. Laba, pozitīva piemēra rādīšana var radīt milzīgu izaicinājumu. Treneru ētikas kodekss ietver darīšanas ar citiem treneriem, sportistu ģimenēm, vietējām kopienām un plašsaziņas līdzekļiem, kas sniedzas pāri sporta zāles un sporta laukumu robežām.

Ir svarīgi, lai pedagogi turpinātu sekot līdzi jaunākajiem un labākajiem profesionālajiem treniņiem, pieejām un mācīšanas stiliem, tādējādi skolotājiem un treneriem vajadzētu regulāri meklēt iespējas, lai pilnveidotu savu personīgo un profesionālo izaugsmi. Galvenās mūžizglītības kompetences, ko Eiropas Komisija ir ieteikusi, ir dažādu parādību, tai skaitā izziņas jeb kognitīvo (zināšanu un prasmju) un emocionālo dimensiju (attieksme un vērtības) kombinācija. Sociālās un pilsoniskās kompetences ir balstītas uz demokrātijas, sociālā taisnīguma un vienlīdzības, aktīva pilsoniskuma, cilvēktiesību un ētikas vērtībām. Ētiskā kompetence ietver konkrētas personīgās un profesionālās vērtības, kuras ir grūti izmērīt, bet tās var viegli novērot ikdienas situācijās skolās, kur FA skolotāji var sastapties sarežģītām, ētiski neviennozīmīgām situācijām. FA skolotājiem jābūt informētiem par ētikas problēmām, ar ko saskaras izglītībā gan šobrīd, gan turpmāk. Tāpēc skolotāju loma ir ne tikai palīdzēt attīstīt skolēnu specifiskās prasmes sportā, bet arī to spēju kritiski vērtēt sporta sniegumus ētiskā dimensijā.

Kopsavilkums par apmācību īstenošanu

Apsverot jautājumus, kas izriet no kabineta pētījuma un partneru ieguldījuma, ir izveidojusies nozīmīga atgriezeniskā saite, kas nodrošina labāku izpratni par dominējošām cilvēciskām un sociālām problēmām, kā arī nosaka apmācību ietekmi gan uz treneriem, gan audzēkņiem.

Cilvēcīgu jautājumu apsvērumi	Mācību ietekme
Cilvēktiesības	Izglītot un informēt audzēkņus, par viņu tiesībām Izcelt izklaides, jautrību un prieku sportā Apmācīt pasniedzējus
Rasisms un ksenofobija	Pastiprināt olimpisko vērtību ieviešanu un izplatīšanu Apmācīt pasniedzējus
Multikulturālisms	Nostiprināt izpratni Godīga spēle Apmācīt pasniedzējus
Dzimumu līdztiesība	Vienlīdzīga abu dzimumu ievērošana, iespējas un piedalīšanās sportā Apmācīt pasniedzējus
Sociālā atstumtība	Veicināt izpratni

	Stiprināt olimpiskās vērtības Apmācīt pasniedzējus
Agresija un vardarbība	Skaidra godīgas spēles politikas ieviešana skolu līmenī Apmācīt pasniedzējus
Ekoloģiskā sirdsapziņa	Uzsvērt cieņu pret dabu Sporta nodarbības ārā Apmācīt pasniedzējus

4. LABAS PRAKSES PIEMĒRI

FAIRHAP mēģina apzināt labas prakses piemērus un inovatīvas pieejas, ko varētu piemērot vai pārbaudīt visā pasaulē, kas palīdzēs FA skolotājiem un treneriem, lai ieviestu un efektīvi mācītu bērniem universālās cilvēces vērtības – vienlīdzību, humānismu, taisnīgumu, solidaritāti, godīgumu, un visas tās vērtības, kas ir vispusīgi koncentrējas olimpiskajos ideālos. Balstoties uz labas prakses piemēriem, tiks izstrādāti kvalitātes kritēriji un ieteikumi FAIRHAP mācību metodēm un materiāliem.

Labas prakses piemēri, kas tika noteikti, ir politikas, darbības, iniciatīvas, kampaņas, produkti vai jebkas, kas sekmē godīgas spēles un olimpisko vērtību veicināšanu sportā, un tika norādītas šādas:

- godīga spēle
- sports visiem
- izglītība
- atšķirību integrēšana skolās/ sabiedrībā
- izpratnes pasākumi/ kampaņa/ iniciatīvas
- multimediji

Turpmākajā prezentācijā apkopoti labas prakses piemēri, kas iekļauti katrā no kategorijām, dažos gadījumos viens piemērs var atbilst vairāk nekā vienai kategorijai.

Godīga spēle (Fair Play)

Programa Juego limpio, práctico (Godīgas spēles treniņu programma) [SPĀNIJA]

NE TIKAI GODĪGA SPĒLE [ITĀLIJA]

Novērst dusmas sportā: Kā izglītēt dalībniekus [AUSTRĀLIJA]

Mondiali Antirazzisti (Anti-rasistisks pasaules čempionāts) [ITĀLIJA]

Godīga spēle – Skola & sports [ITĀLIJA]

21. LATVIJAS SKOLU ZIEMAS OLIMPISKAIS FESTIVĀLS [LATVIJA]

VALSTS STRATĒGIJAS SPORTAM [RUMĀNIJA]

Sports visiem (Sports for all)

Oltalomas Sporta Asociācija – Futbols 3 [UNGĀRIJA]

Mondiali Antirazzisti (Anti-rasistisks pasaules čempionāts) [ITĀLIJA]

Terzo tempo, godīga spēle (trešā daļa, Godīga spēle) [ITĀLIJA]

Visa klase iesaistīta sportā [LATVIJA]

KUSTĪGA EIROPA – KUSTĪGI CILVĒKI [RUMĀNIJA]

Pasaules izaicinājuma diena [BULGĀRIJA]

Olimpiskā diena [BULGĀRIJA]

Izglītība (Education)	<i>Kallipateira</i> Projekts [GRIEĶIJA] NE TIKAI GODĪGA SPĒLE [ITĀLIJA] Novērst dusmas sportā: Kā izglītēt dalībniekus [AUSTRĀLIJA] <i>Comenius Regio 2013-2015 "4S- Say Short Simply Sport "</i> [RUMĀNIJA]
--	---

Atšķirību integrēšana skolās/sabiedrībā (Integrating difference in schools/society)	NE TIKAI GODĪGA SPĒLE [ITĀLIJA] <i>Terzo tempo</i> , godīga spēle (trešā daļa, Godīga spēle) [ITĀLIJA] <i>Mondiali Antirazzisti</i> (Anti-rasistisks pasaules čempionāts) [ITĀLIJA] Godīga spēle – Skola & sports [ITĀLIJA] Nāc un sporto sev par prieku [LATVIJA] Sporta un Eiropas vērtības [Beļģija] Es esmu tik labs, cik mani vienaudži [BULGĀRIJA]
--	--

Izpratne notikumi/kampaņas/iniciatīvas (Awareness Events/campaign/initiatives)	Kampaņa „Vienpadsmit” [GRIEĶIJA] <i>Mondiali Antirazzisti</i> (Anti-rasistisks pasaules čempionāts) [ITĀLIJA] <i>Sport? Sì Grazie</i> [ITĀLIJA] Ar Eiropas Komisijas iniciatīvu - Eiropas Sporta nedēļa [LATVIJA] Panhellenic Skolas sporta diena [GRIEĶIJA]
---	--

Multimediji (Multimedia)	https://www.youtube.com/watch?v=Wyf457XFrco&feature=youtu.be [GRIEĶIJA] https://www.youtube.com/watch?v=5tD4-JUud5I&feature=youtu.be [GRIEĶIJA] http://www.sportmoviestv.com/olympic-images-olympic-values/ [ITĀLIJA, SPĀNIJA, IRĀNA, ĶĪNA, ČEHIJA un BEĻĢIJA]
---	---

„VINGRO AR MANI”

http://www.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/vingro_kopa_ar_mani.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=5x624BFVqoU>

<https://www.youtube.com/watch?v=lolZsbQc49o>

<https://www.youtube.com/watch?v=YE8mj9gMa7U>

<https://www.youtube.com/watch?v=QFBdAsHIdHU>

<https://www.youtube.com/watch?v=Nv5M4cCy-84>

<https://www.youtube.com/watch?v=L1jDQJxG8ck>

<https://www.youtube.com/watch?v=gAamt6yxZcU>

[LATVIJA]

<http://smart-ms.ro/ro/ses-uri/>

[RUMĀNIJA]